

Σχεδιάζοντας και υλοποιώντας εκπαιδευτικές επισκέψεις σε μουσεία και χώρους πολιτισμικής αναφοράς μέσω της αξιοποίησης μουσειοσκευών και νέων τεχνολογιών.

Η περίπτωση μιας επιμορφωτικής δράσης στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Educational visits design and implementation with museumkits and new technologies in museums and cultural centers: An educative action case study in primary education

Αγγελόπουλος Ηρακλής, Σχολικός Σύμβουλος 5ης Εκπαιδευτική Περιφέρεια Αχαΐας, agghra1@gmail.com

Angelopoulos Heracles, School Counselor for the 5th Educational Region of Achaia

Καραγιάννης Παναγιώτης, Σχολικός Σύμβουλος 6ης Εκπαιδευτική Περιφέρεια Αχαΐας

Panagiotis Karagiannis, School Counselor for the 5th Educational Region of Achaia

Μπαρής Θεόδωρος, Σχολικός Σύμβουλος -Προϊστάμενος Επιστημονικής Παιδαγωγικής Καθοδήγησης Π/θμιας Εκπ/σης Δυτικής Ελλάδας, barist000@gmail.com

Baris Theodoros, Head School Counselor for the Scientific & Educational Guidance for the Primary Education in Western Greece

Μπαρδάκη Αλεξία, Εκπαιδευτικός-Μουσειοπαιδαγωγός (ΜΑ) ΣΤ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Πάτρας, Γενική Γραμματεία Πολιτισμού, Υ.ΠΑΙ.Θ.Π.Α.

Bardaki Alexia, Teacher-Museum Educator (MA), the 6th Committee for the Prehistoric and Classical Antiquities of Patras, General Secretariat of Culture, Y.PAI.TH.P.A.

Abstract: The education's upgrade is related to the teachers' personal, academic and professional development. The museum is a place that can be incorporated within the teaching process, as long as the educational codes and conventions are rendered familiar to the educator. In this context, an educational action was implemented based upon the adult education methodologies, the heuristic path to knowledge, and the use of museum kits, educational software and the Internet. The reflective process initially highlighted the teachers' positive attitude, on the one hand towards the training forms based upon adult education and on the other hand towards the integration of other cultural spaces of reference in their educational planning.

Keywords: teacher training, professional development, adult education, museum kits, experiential learning

Περίληψη: Η αναβάθμιση της εκπαίδευσης συναρτάται με την προσωπική, επιστημονική και επαγγελματική ανάπτυξη του εκπαιδευτικού. Το μουσείο είναι ένας χώρος που μπορεί να ενταχτεί στη διδακτική διαδικασία, εφόσον γίνουν οικείοι για τον εκπαιδευτικό οι κώδικες και οι συμβάσεις που το διέπουν. Στο πλαίσιο αυτό, υλοποιήθηκε επιμορφωτική δράση με βασικούς άξονες υλοποίησης τη μεθοδολογία εκπαίδευσης ενηλίκων, την ευρετική πορεία προς τη γνώση, τη χρήση μουσειοσκευών, εκπαιδευτικού λογισμικού και διαδικτύου. Η αναστοχαστική διαδικασία ανέδειξε τη θετική στάση των εκπαιδευτικών αφενός μεν απέναντι

σε μορφές επιμόρφωσης που βασίζονται στην εκπαίδευση ενηλίκων και αφετέρου στην ένταξη των χώρων πολιτισμικής αναφοράς στον εκπαιδευτικό τους σχεδιασμό.

Λέξεις κλειδιά: επιμόρφωση εκπαιδευτικών, επαγγελματική ανέλιξη, εκπαίδευση ενηλίκων, μουσειοσκευές, βιωματική μάθηση

Εισαγωγή

Το άρθρο ερευνά τρόπους οι οποίοι θα κινητοποιήσουν διαδικασίες μάθησης των μαθητών/τριών (ενεργό συμμετοχή, κριτική και δημιουργική σκέψη) μέσω εκπαιδευτικών επισκέψεων σε Μουσεία και χώρους πολιτισμικής αναφοράς αξιοποιώντας Μουσειοσκευές και νέες τεχνολογίες.

Αφετηρία προβληματισμού της συγκεκριμένης επιμορφωτικής δράσης απετέλεσε η διαπίστωσή μας ότι οι εκπαιδευτικοί πολλές φορές συναντούν δυσκολίες στο να διδάξουν με τρόπο εποπτικό και βιωματικό θέματα πολιτισμού στους μαθητές/τριές τους. Οι ανασταλτικοί παράγοντες εντοπίζονται σε οργανωτικούς ενδοσχολικούς λόγους μετακίνησης των παιδιών του δημοτικού σχολείου (περιοχές απομακρυσμένες από αστικά κέντρα, αδυναμία κάλυψης των εξόδων, γραφειοκρατία διατυπώσεων), αλλά και το φόβο των εκπαιδευτικών για απρόοπτα και ατυχήματα καθώς και την ελλιπή ενημέρωσή τους αφενός μεν για τους συγκεκριμένους μουσειακούς χώρους της περιοχής τους, αφετέρου δε για τη μεθοδολογία προσέγγισής τους μέσω της αξιοποίησης των Νέων Τεχνολογιών.

Αναζητήσαμε, κατόπιν τούτου, μια διαδικασία επιμορφωτικής δράσης που θα βοηθούσε να ξεπεραστούν αυτές οι δυσκολίες. Έναν τρόπο ο οποίος θα έφερνε τα εκθέματα του μουσείου στη σχολική τάξη, θα προετοίμαζε και θα ευαισθητοποιούσε τους μαθητές/τριες για μελλοντική επίσκεψη σε χώρους πολιτισμικής αναφοράς. Το άρθρο, ως υλοποιημένη επιμορφωτική δράση σε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, αναφέρεται στην παράλληλη αξιοποίηση Μουσειοσκευών (Κυκλαδικός Πολιτισμός, Μουσικά όργανα στην Αρχαία Ελλάδα, Παίζοντας στην Αρχαία Ελλάδα) και διαδικτυακών μέσων Νέων Τεχνολογιών (Ιστοσελίδες του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, Ιστοσελίδα του Μουσείου της Ακρόπολης, εκπαιδευτικό λογισμικό «Αρχαιομανία»). Περιέχει τα φύλλα εργασίας των ομάδων, τη μεθοδολογία προσέγγισης του χειραπτικού υλικού, των Μουσειοσκευών και των ψηφιακών μέσων.

1 Θεωρητικό πλαίσιο

1.1 Νέο Σχολείο και επιμόρφωση

Η Κοινωνία της Γνώσης αποτελεί στις μέρες μας τη σημαντικότερη προτεραιότητα των ανεπτυγμένων χωρών σε παγκόσμιο επίπεδο, αναδεικνύοντας τον πρωτεύοντα ρόλο της

γνώσης ως βασικού συστατικού στοιχείου της προσωπικής ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής. Το σχολείο οφείλει να προετοιμάσει με κριτικό τρόπο τον αυριανό πολίτη, τόσο με τη δημιουργία ανοικτών και ευέλικτων προγραμμάτων σπουδών, όσο και με την αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ο εκπαιδευτικός αποτελεί βασικό παράγοντα των προαναφερόμενων εκπαιδευτικών αλλαγών και της αποτελεσματικότητας της παιδαγωγικής πράξης. Ως εκ τούτου, η προσωπική, επιστημονική και επαγγελματική του ανάπτυξη καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική προϋπόθεση για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης. Αυτό ακριβώς το γεγονός καθιστά την επιμόρφωση βασική προϋπόθεση υποστήριξης, ανατροφοδότησης και βελτίωσης του εκπαιδευτικού έργου και, κατά συνέπεια, εκσυγχρονισμού του εκπαιδευτικού συστήματος.

Ειδικότερα, η ανασκόπηση της σύγχρονης βιβλιογραφίας αναδεικνύει την επιμόρφωση ως μια συνεχή διαδικασία, η οποία συνδέει τη βασική κατάρτιση με την επαγγελματική δραστηριότητα, με στόχο την απόκτηση γνώσεων, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την υιοθέτηση στάσεων που θα επιτρέψουν στους εκπαιδευτικούς να αξιοποιούν ποιοτικά τις επιστημονικές και παιδαγωγικές εξελίξεις και να ανταποκρίνονται με επιτυχία στις προκλήσεις της κοινωνίας της γνώσης. Παράλληλα, συγκλίνει σε ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά για το θεσμό της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών (Ξωχέλλης, 2002. Κασσωτάκης, 2002. Μαυρογιώργος, 1989, 1999. Hargreaves, 1995. Ryba, 1992. Zeichner, 1987.)

1.2. Χαρακτηριστικά και αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών εντάσσεται στο πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων και οι επιμορφωτές οφείλουν να γνωρίζουν και να ενημερώνονται συνεχώς για τις σύγχρονες θεωρίες μάθησης και τις βασικές αρχές που την διέπουν. Σύμφωνα με τη σύγχρονη βιβλιογραφία, η εκπαίδευση ενηλίκων συνιστά το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης μεταξύ ενηλίκων, στο πλαίσιο της οποίας αναλύονται εμπειρίες, αναπτύσσονται δεξιότητες και γνώσεις και πραγματοποιούνται δραστηριότητες (Noué & Piveteau, 1999).

Οι ενήλικοι *μαθαίνουν με τρόπο διαφορετικό* από τους ανηλίκους καθώς έχουν τη δυνατότητα να επανεξετάζουν και να μετασχηματίζουν παγιωμένες αντιλήψεις, ιδεολογικές παραδοχές και πεποιθήσεις διαμέσου μιας διαδικασίας κριτικού στοχασμού και επεξεργασίας των νέων γνώσεων και δεδομένων στο μαθησιακό περιβάλλον (Meziroff, 2007). Για να επιτευχθεί αυτή η διαδικασία, θα πρέπει να επιλεγεί η *κατάλληλη μέθοδος*, η οποία προσιδιάζει στις μαθησιακές ανάγκες, στις γνώσεις, στις ιδέες, στις δεξιότητες, στις εμπειρίες και στα στυλ μάθησης των ενηλίκων. Η μέθοδος αυτή συνδυάζει τα βιωματικά επιμορφωτικά εργαστήρια με καινοτόμα εκπαιδευτικά υλικά ενώ παράλληλα αξιοποιεί τις δυνατότητες της σύγχρονης τεχνολογίας (Παπασταμάτης, 2003). Η αποτελεσματικότητα της επιμορφωτικής δράσης κρίνεται στο βαθμό που επιτυγχάνει τη μόνιμη τροποποίηση της συμπεριφοράς των επιμορφούμενων προς την επιθυμητή κατεύθυνση, αποφεύγοντας παρεκκλίσεις προς ανεπιθύμητες κατευθύνσεις (Γεωργιάδου, 2001).

Ο τρόπος με τον οποίο μαθαίνουν οι ενήλικοι διέπεται από πέντε αλληλοσυνδεόμενες βασικές αρχές (Κόκκος & Λιοναράκης, 1998), τις οποίες ο επιμορφωτής οφείλει να λαμβάνει πάντα υπόψη του και να λειτουργεί ανάλογα. Ειδικότερα: α) Επίκεντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας αποτελούν οι ανάγκες, τα ενδιαφέροντα και οι μαθησιακές δυνατότητες των διδασκομένων. β) Προάγεται η ευρηκτική πορεία προς τη γνώση. γ) Επιδιώκεται η ενεργητική συμμετοχή των διδασκομένων στη μαθησιακή πορεία διαμέσου της αξιοποίησης των ήδη αποκτηθέντων εμπειριών και γνώσεων. δ) Ο κριτικός τρόπος σκέψης ευνοεί το μαθησιακό κλίμα και ωθεί σε σύνθετες διερευνήσεις. ε) Η αλληλεπίδραση μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων συνιστά ουσιαστικό στοιχείο ανατροφοδότησης του κύκλου μάθησης.

Στο παραπάνω πλαίσιο, οι ενήλικοι αποτελούν διακριτή ομάδα επιμορφωμένων σε σχέση με τα παιδιά και τους εφήβους, με αποτέλεσμα τα προαναφερόμενα σημεία να προσλαμβάνουν διαφορετική ένταση και χροιά.

Πιο συγκεκριμένα, κύριο χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί τη διεργασία μάθησης των ενηλίκων σε σύγκριση με τη μάθηση των παιδιών αποτελεί το γεγονός ότι απευθύνεται σε ήδη διαμορφωμένες προσωπικότητες. Δηλαδή, οι ενήλικοι συνιστούν αυτόνομες προσωπικότητες και, κατά συνέπεια, επιθυμούν να συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της μαθησιακής πορείας, όπως στον προσδιορισμό των στόχων, στην επιλογή του περιεχομένου, στην ανάπτυξη προβληματισμού, στην εξαγωγή συμπερασμάτων και στην αξιολόγηση. Επιπλέον, διαθέτουν περιορισμένο χρόνο και έχουν συγκεκριμένες ανάγκες που συχνά είναι επιτακτικές. Κατά συνέπεια, προκειμένου να εμπλακούν σε κάποιο πρόγραμμα μάθησης, οι ενήλικοι απαιτούν να είναι σαφής η πρακτική χρησιμότητά του και η διασύνδεσή του με τον επαγγελματικό, τον κοινωνικό ή τον προσωπικό τομέα της ζωής τους. Στο πλαίσιο της κοινωνικής και επαγγελματικής τους δραστηριότητας, έχουν συσσωρεύσει μεγάλο απόθεμα εμπειριών και, επομένως, απαιτείται η άμεση σύνδεση του αντικειμένου και των δραστηριοτήτων μάθησης με τις εμπειρίες αυτές (Rogers, 1977).

1.3. Σκοπός της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών

Σκοπός της επιμόρφωσης είναι, αφενός μεν, η αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και, κατ' επέκταση, του εκπαιδευτικού συστήματος, αφετέρου δε η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του έργου των εκπαιδευτικών στο πλαίσιο της προσωπικής και επαγγελματικής τους ανάπτυξης, διαμέσου της δια βίου εκπαίδευσης. Ειδικότερα, μέσω της επιμόρφωσης αναμένεται να αναπτύξουν οι εκπαιδευτικοί δεξιότητες και στάσεις οι οποίες θα τους καθιστούν ικανούς: Να οργανώνουν δυναμικά περιβάλλοντα μάθησης, να αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες στις διαδικασίες μάθησης αλλά και στην καθημερινή επαγγελματική τους πρακτική, να οργανώνουν και να συντονίζουν εργασίες των μαθητών σε ομάδες, να οργανώνουν το σχολικό πρόγραμμα και τη διδασκαλία τους σύμφωνα με τα επίσημα Προγράμματα Σπουδών, λαμβάνοντας, ταυτόχρονα, υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών στους οποίους κάθε φορά απευθύνονται και δίνοντας έμφαση στον γραμματισμό και τον αριθμητισμό (literacy, numeracy). Επίσης, στόχευση αποτελεί η δυνατότητα να συνδέουν

οι εκπαιδευτικοί το περιεχόμενο του αντικειμένου που διδάσκουν, με την ανάπτυξη ποικίλων δεξιοτήτων στους μαθητές, να συνεργάζονται εποικοδομητικά με τους γονείς και άλλους κοινωνικούς εταίρους, να συνειδητοποιούν και να είναι σε θέση να αξιοποιούν την πολιτισμική ιδιαιτερότητα του μαθητικού δυναμικού, να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της δια βίου μάθησης, να στηρίζουν τους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και να τους παρέχουν κίνητρα μάθησης.

1.4. Το μουσείο και οι μουσειοσκευές

Το μουσείο είναι ένας χώρος που διέπεται από δικούς του κώδικες και συμβάσεις, οι οποίοι είναι άγνωστοι ή πολλές φορές ασαφείς για το ευρύ κοινό. Έτσι, σε πολλές περιπτώσεις η ερμηνεία τους φαντάζει δύσκολη στα μάτια των επισκεπτών. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα πολλοί επισκέπτες, ανάμεσά τους και εκπαιδευτικοί, να δυσκολεύονται να «επικοινωνήσουν» με μουσειακούς χώρους (Τρούλη, 2008). Ωστόσο, τα μουσεία αποτελούν χώρους άτυπης μάθησης, που μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά με τις παραδοσιακές εκπαιδευτικές δομές, όπως το σχολείο, γεγονός που τους δίνει τη δυνατότητα να προσφέρουν μια ποικιλία μαθησιακών εμπειριών και δραστηριοτήτων που θα συνδυάζουν τη γνώση με το παιχνίδι και την ψυχαγωγία.

Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί έχουν συχνά παγιωμένες αντιλήψεις, στάσεις και στερεοτυπικές συμπεριφορές απέναντι στο μουσείο, οι οποίες επηρεάζουν και τον τρόπο αξιοποίησής του στα πλαίσια της σχολικής πρακτικής. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού αποτελεί βασικό ρυθμιστικό παράγοντα στην επαφή των μαθητών με τα εκθέματα των μουσειακών χώρων (Βέμη, 2003). Συχνά, όμως, ο εκπαιδευτικός αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες στον τρόπο διδακτικής αξιοποίησης του μουσείου, οι οποίες πηγάζουν από τη δυσκολία του να αποστασιοποιηθεί από τα πλαίσια και τους κανόνες της σχολικής τάξης, γεγονός που καταδεικνύει την ανάγκη για επιμόρφωσή του σε θέματα μουσειακής εκπαίδευσης. Επομένως, για να μπορέσει ο εκπαιδευτικός να λειτουργήσει με ελευθερία και πέρα από τα καθιερωμένα μαθησιακά περιβάλλοντα σε χώρους εναλλακτικής και δημιουργικής μάθησης, όπως το μουσείο, θα πρέπει να αποκτήσει την ανάλογη κατάρτιση που θα του εξασφαλίσει την εξοικείωση και τα απαραίτητα μεθοδολογικά εργαλεία προσέγγισης της μουσειακής αγωγής (Βέμη, 2003).

Ωστόσο, εκτός από τους εκπαιδευτικούς, δυσκολίες στον τρόπο προσέγγισης των παραπάνω χώρων αντιμετωπίζουν και οι μαθητές, εξαιτίας της αδυναμίας τους να κατανοήσουν τους αυστηρούς κανόνες λειτουργίας τους (Τρούλη, 2008). Για να εξομαλυνθούν οι δυσκολίες εκπαιδευτικής προσέγγισης του μουσείου, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η καλλιέργεια και η ανάπτυξη μουσειακής αγωγής με ευρύτερο χαρακτήρα, στην διαμόρφωση της οποίας θα συμβάλουν τόσο το μουσείο όσο και το σχολείο. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αποτελεί τη βάση αυτής της διαδικασίας, ενώ σημαντική είναι η συμβολή του διαμεσολαβητικού ρόλου του μουσειοπαιδαγωγού, ο οποίος θα προσφέρει στους εκπαιδευτικούς τα απαραίτητα

εργαλεία, τις τεχνικές και τη μεθοδολογία για να προσεγγίσουν τον χώρο του μουσείου (Ζαφειράκου, 2000).

Η επίσκεψη των μαθητών στους μουσειακούς χώρους συνιστά έναν δημιουργικό κύκλο, που ξεκινά με την προετοιμασία του ίδιου του εκπαιδευτικού και ολοκληρώνεται με την αξιολόγηση της επίσκεψης στο σχολείο. Ενδιάμεσες φάσεις αποτελούν η προετοιμασία των μαθητών και η επίσκεψη στο μουσειακό χώρο.

Η *Μουσειοσκευή* είναι δανειστικό, αυτοτελές εκπαιδευτικό υλικό με τη μορφή μιας φορητής βαλίτσας ή κουτιού που περιέχει ποικίλο υλικό (πρωτότυπα αντικείμενα, αντίγραφα αρχαιολογικών ευρημάτων, πρώτες ύλες, έντυπο υλικό, κόμικ, διαφάνειες, ταινίες video, οδηγίες για τους εκπαιδευτικούς, προτάσεις για δραστηριότητες και κατασκευές) με ένα συγκεκριμένο θέμα. Το υλικό αυτό έχει επιλεγεί και κατασκευαστεί για να υπηρετήσει ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό σκοπό. Ο εκπαιδευτικός είναι εκείνος που ορίζει τη διάσταση και το εύρος που θα δώσει στο διαθέσιμο υλικό της Μουσειοσκευής, πώς θα το προσεγγίσει και θα το συσχετίσει διαθεματικά με τη σχολική ύλη. Η Μουσειοσκευή ως θεματικό, πολύμορφο παιδαγωγικό εποπτικό μέσο έχει τα παρακάτω πλεονεκτήματα: Είναι ευέλικτο και προσαρμόζεται εύκολα σε διαφορετικές συνθήκες (ηλικία, ενδιαφέροντα μαθητών). Δίνει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να προσαρμόσει το παρεχόμενο υλικό με τρόπο που να εξυπηρετεί τον προγραμματισμό του και τη διδακτέα ύλη, να απασχολήσει τους μαθητές του σε ώρες που τον εξυπηρετούν ή να επανέλθει στο θέμα, όταν εκείνος νομίζει. Παρέχει τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να λειτουργήσει ως εμπνευστής, αφού η αξιοποίηση του πολύμορφου υλικού εναπόκειται στον ίδιο. Κινητοποιεί το ενδιαφέρον των μαθητών και εξασφαλίζει την ενεργό συμμετοχή τους, αφού τους παρέχει τη δυνατότητα να ψηλαφίσουν τα διάφορα αντικείμενα με τα χέρια τους και να τα περιεργασθούν από κοντά.

Επιπλέον, εξασφαλίζει την ταχύτερη γνώση και την ανάπτυξη της δημιουργικότητας του παιδιού, διαμέσου της εποικοδομητικής ψυχαγωγίας.

Τα παιδιά, αντλώντας έμπνευση από τα ποικίλα υλικά που περιέχει η μουσειοσκευή και αξιοποιώντας τις γνώσεις που απέκτησαν, μπορούν να εκφραστούν δημιουργικά χρησιμοποιώντας το λόγο, την κίνηση, το σχέδιο, και άλλες δημιουργικές δραστηριότητες. Έτσι, μέσα από την εμπειρία του 'κάνω και μαθαίνω' (learning by doing) ικανοποιούνται ταυτόχρονα μαθησιακοί και ψυχαγωγικοί στόχοι. Επιπλέον η Μουσειοσκευή βοηθά στην πολιτιστική αποκέντρωση, καθώς συμβάλλει στην επέκταση της εκπαιδευτικής δραστηριότητας των Μουσείων, πέρα από τα στενά όρια του κτιρίου τους. Αυτό επιτυγχάνεται με τη δυνατότητα δανεισμού των μουσειοσκευών στους εκπαιδευτικούς όλης της επικράτειας. Με τον τρόπο αυτό καλύπτεται η ανάγκη των μαθητών απομακρυσμένων περιοχών, που δύσκολα μπορούν να επισκεφθούν το Μουσείο. Παρέχει τη δυνατότητα μιας άρτιας προετοιμασίας της επίσκεψης σε Μουσείο, καθώς προσφέρει την ευκαιρία για μια πρώτη γνωριμία με τις συλλογές του (Μαϊστρέλλης, Καλύβη & Μιχαήλ, 2006, σελ.18-19).

2. Μεθοδολογία

2.1. Το πλαίσιο της επιμορφωτικής δράσης

Προκειμένου να επιμορφωθούν οι εκπαιδευτικοί στον τρόπο σχεδιασμού και υλοποίησης επισκέψεων σε χώρους πολιτισμικής αναφοράς, πραγματοποιήθηκε από τους συγγραφείς επιμορφωτική δράση, τον Μάιο του 2012, στο 64^ο Δημοτικό Σχολείο Πάτρας, με τη συμβολή της ΣΤ΄ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Πάτρας.

Η επιμόρφωση απευθυνόταν σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ανεξαρτήτως των τεχνολογικών μέσων και δεξιοτήτων που διάθεταν. Προηγήθηκε διερεύνηση των επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών με καταγραφή των απόψεών τους κατά τις προσωπικές τακτικές συναντήσεις/συζητήσεις στα σχολεία τους, καθώς και από την πληροφόρηση από τους Διευθυντές/ντριες των αντίστοιχων σχολικών μονάδων. Τα αποτελέσματα της διερεύνησης αναγκών κατέδειξαν την ανάγκη για επιμόρφωση βιωματική, ολιγομελή πρακτική, συγκεκριμένη ως προς τη θεματική και με ενεργητική συμμετοχή των δασκάλων. Επίσης, αποτέλεσαν τη βάση πάνω στην οποία διαμορφώθηκε το τελικό πλαίσιο σχεδιασμού της επιμόρφωσης. Το περιεχόμενό της επιμόρφωσης στηρίχτηκε στην βασική αρχή σύμφωνα με την οποία ο εκπαιδευτικός διερευνά και ανακαλύπτει την φιλοσοφία του γνωστικού αντικείμενου με όρους διδακτικής πράξης. Αυτό επιτεύχθηκε τόσο στο επίπεδο του διδακτικού σχεδιασμού σε αυθεντικά περιβάλλοντα μάθησης (φύλλα εργασίας, ασκήσεις), όσο και στις στρατηγικές της δια βίου μάθησης που υιοθετήθηκαν. Δηλαδή, η μεθοδολογία επιμόρφωσης στηρίχτηκε σε βασικές αρχές του νέου σχολείου και ενσωμάτωσε σημαντικά καινοτόμα στοιχεία, τα οποία τεκμηριώνονται βιβλιογραφικά τόσο από την διεθνή όσο και την αντίστοιχη ελληνική εμπειρία. Ειδικότερα, το πλαίσιο Επιμόρφωσης βασιζόταν στις ακόλουθες αρχές:

- i. Προαιρετική συμμετοχή στην επιμορφωτική διαδικασία
- ii. Ενεργητική συμμετοχή του εκπαιδευόμενου
- iii. Ευρετική πορεία προς την γνώση
- iv. Άμεση εφαρμογή και σύνδεση της επιμόρφωσης με την σχολική τάξη
- v. Ευελιξία
- vi. Κοινωνική Αλληλεπίδραση

Οι άξονες υλοποίησής της επιμόρφωσης στηρίχτηκαν στην:

α) *Έμφαση στη διδακτική πράξη.* Η επιμόρφωση επικεντρώθηκε στην υποστήριξη του εκπαιδευτικού στην σχολική καθημερινότητα και πρακτική με στόχο τον μετασχηματισμό της γνώσης. Παράλληλα, παρείχε στους επιμορφούμενους τα κατάλληλα μεθοδολογικά εργαλεία, τις τεχνικές και τις διδακτικές πρακτικές που θα τους βοηθήσουν στο σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας εκπαιδευτικής δράσης στο χώρο του μουσείου, με στόχο τη βιωματική και ανακαλυπτική μουσειακή εμπειρία.

β) *Αξιοποίηση της μεθοδολογίας εκπαίδευσης ενηλίκων.* Οι εκπαιδευτικοί είναι ενήλικοι εκπαιδευόμενοι. Έχουν γνώσεις, βιώματα, εμπειρίες και αναπαραστάσεις που συγκροτούν την βάση της επαγγελματικής τους ταυτότητας. Παράλληλα, λόγω των αλλαγών που έχουν βιώσει κατά τη διάρκεια της εξέλιξής τους, έχουν διαμορφώσει τα δικά τους κριτήρια στα οποία έχουν ενσωματωθεί και αναπαράγονται οι κώδικες του πολιτισμικού και κοινωνικού περιβάλλοντος από το οποίο προέρχονται (Bourdieu, 1985). Η ενηλικιότητα, το γεγονός ότι οι εκπαιδευόμενοι διανύουν μια εξελισσόμενη διαδικασία ανάπτυξης και, κυρίως, η πραγματικότητα ότι μεταφέρουν ως αποσκευές ένα σύνολο εμπειριών, γνώσεων, στάσεων και αξιών αποτελούν τα βασικά χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης ενηλίκων, ειδικά δε, όταν μιλάμε για εκπαίδευση ενηλίκων στον μουσειακό χώρο (Μπαρδάκη, 2011).

Λαμβάνοντας υπόψη το παραπάνω πλαίσιο, η μεθοδολογία της επιμόρφωσης στηρίχτηκε στις αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων προκειμένου, αφενός, να αξιοποιηθεί η εμπειρία των επιμορφούμενων και, αφετέρου, να τους παρασχεθούν εκείνα τα εργαλεία (μεθοδολογικά, εννοιολογικά) ώστε να είναι σε θέση οι ίδιοι να διερευνήσουν τους τρόπους με τους οποίους θα μετασχηματίσουν τη μορφή της διδασκαλίας τους.

Αυτό στην πράξη σημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί συμμετείχαν ενεργά και διαμόρφωσαν οι ίδιοι, σε συνεργασία με τους επιμορφωτές τους, το πλαίσιο της επιμόρφωσής τους, αξιοποιώντας τις γνώσεις, τα βιώματα και τις εμπειρίες τους, τα οποία μοιράστηκαν με τους υπόλοιπους συναδέλφους τους. Αυτό επιτεύχθηκε μέσα από την εφαρμογή σύγχρονων εκπαιδευτικών μεθόδων και τεχνικών (ομαδοσυνεργατική μεθοδολογία, ασκήσεις).

γ) *Εφαρμογή των θεμάτων επιμόρφωσης στην σχολική τάξη- Αναστοχασμός.* Ο σχεδιασμός της επιμόρφωσης έδωσε τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να εφαρμόσουν με κριτικό τρόπο τις θεματικές που διαπραγματεύτηκαν στο επιμορφωτικό πρόγραμμα, να διερευνήσουν την χρησιμότητά τους και να προτείνουν νέους εναλλακτικούς τρόπους εφαρμογής τους, με βάση τις ιδιαιτερότητες της τάξης τους.

Ωστόσο, η πιο σημαντική συμβολή του επιμορφωτικού προγράμματος ήταν ότι έδωσε τη δυνατότητα στους επιμορφούμενους να μοιραστούν την εμπειρία τους με τους συναδέλφους τους, στο πλαίσιο μιας ανοιχτής διαδικασίας αναστοχασμού και συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης.

2.2. Υλοποίηση της επιμορφωτικής δράσης

2.2.1. Στόχος της επιμορφωτικής δράσης

Ως γενικός στόχος τέθηκε η «αφύπνιση», διαμέσου ενός βιωματικού σεμιναρίου, του ενδιαφέροντος των εκπαιδευτικών για την οργάνωση και υλοποίηση εκπαιδευτικών επισκέψεων σε χώρους πολιτισμικής αναφοράς, ως αποτέλεσμα της ενασχόλησής τους με μουσειοσκευές, εκπαιδευτικό λογισμικό και εικονικές περιηγήσεις. Ως ειδικοί στόχοι της

επιμορφωτικής δράσης τέθηκαν, σε ένα πρώτο επίπεδο, η γνωριμία και η εξοικείωση των εκπαιδευτικών με συγκεκριμένες πρακτικές και μέσα που θα τους βοηθήσουν να αποκωδικοποιήσουν τις συμβάσεις των μουσειακών χώρων και, σε ένα δεύτερο επίπεδο, η αξιοποίησή τους στην καθημερινή διδακτική τους πρακτική.

2.2.2. Συμμετέχοντες και Υλικοτεχνική υποδομή

Την ομάδα επιμόρφωσης αποτελούσαν 56 εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στη Γ΄ και στην Ε΄ τάξη δημοτικού. Οι συμμετέχοντες είχαν διαφορετικό επίπεδο γνώσεων, ως προς τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, αλλά σχεδόν όλοι διέθεταν ελάχιστες εμπειρίες από οργανωμένες εκπαιδευτικές δράσεις και προγράμματα που υλοποιούνται σε μουσεία και χώρους πολιτισμικής αναφοράς. Η υλικοτεχνική υποδομή που χρησιμοποιήθηκε για την υλοποίηση της συγκεκριμένης δράσης ήταν δέκα Η/Υ, στην επιφάνεια εργασίας των οποίων είχαν εγκατασταθεί τα ακόλουθα λογισμικά:

α) «Αρχαιομανία, μια ψηφιακή περιπλάνηση στην αρχαία ελληνική τέχνη»

β) Ιστοσελίδα του Μουσείου Ακρόπολης

<http://www.googleartproject.com/collection/acropolismuseum/museumview/>

γ) Ιστοσελίδα του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης

<http://www.cycladic.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=resource&cresrc=465&cnode=92&clang=0>.

Επίσης αξιοποιήθηκαν οι παρακάτω Μουσειοσκευές:

α) «Κυκλαδικός Πολιτισμός» του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης,

β) «Αρχαία ελληνικά μουσικά όργανα» του Κέντρου Μελετών Ακρόπολης, γ) «Παίζοντας στη αρχαία Ελλάδα» του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, καθώς και το Εκπαιδευτικό Πακέτο της ΣΤ΄ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Πάτρας: «Η μουσική στην αρχαία Ελλάδα».

2.2.3. Δομή και διαδικασία του βιοματικού σεμιναρίου

Το εργαστήριο διήρκησε 3 ώρες. Δομήθηκε με έξι ομάδες εκπαιδευτικών, σε τρεις χώρους του 64ου Δημοτικού σχολείου Πατρών με αξιοποίηση του εργαστηρίου των υπολογιστών του. Πιο συγκεκριμένα οργανώθηκε και υλοποιήθηκε σε τρεις φάσεις: α) Τη φάση της *γνωριμίας των μελών* και ανάδειξης των προσδοκιών (διάρκειας 15΄), β) τη φάση του κυρίου μέρους, *των εργαστηρίων*, όπου οι ομάδες δούλεψαν στα αντίστοιχα φύλλα δραστηριοτήτων (διάρκειας 1 ώρα και 45΄), και γ) τη φάση *Κοινωνικής Αλληλεπίδρασης και Σύνθεσης*, δηλαδή της παρουσίασης από τους εκπροσώπους των ομάδων (διάρκειας 30΄). Το σεμινάριο ολοκληρώθηκε με συζήτηση/ανατροφοδότηση στην ολομέλεια και τελική σύνθεση απόψεων από τους επιμορφωτές, με παράλληλη ανάδειξη της πρακτικής σημασίας και αξιοποίησης στον αντίστοιχο εργασιακό χώρο της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (διάρκειας 30΄).

α) Η γνωριμία

Σε μια τέτοια συνάντηση επιδιώκεται, αρχικά, το «σπάσιμο του πάγου» που δημιουργείται από την παρουσία αγνώστων καθώς, και η εγκατάσταση θετικού, δημιουργικού και ευχάριστου κλίματος. Για το σκοπό αυτό, αξιοποιήθηκε η δραστηριότητα γνωριμίας των μελών της ομάδας μέσω της «ετεροπαρουσίασης», όπου κάθε μέλος παρουσίασε τον διπλανό του στην ολομέλεια. Στη συνέχεια, δεδομένου ότι οι επιμορφούμενοι είναι ενήλικοι, επομένως οι ίδιοι σε συνεργασία με τον επιμορφωτές τους μπορούν να καθορίσουν το πλαίσιο της επιμόρφωσής τους, αξιοποιώντας τις γνώσεις, τα βιώματα και τις εμπειρίες τους στο πλαίσιο της επιμορφωτικής ομάδας, τούς ζητήθηκε να καταθέσουν τις προσδοκίες τους από την επιμορφωτική συνάντηση. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών αποτέλεσαν και το βασικό πλαίσιο της δράσης μας. Όσον αφορά στο σχηματισμό των ομάδων, προκρίναμε ως μέσο επιλογής μια τεχνική γνωριμίας που άπτεται της εκπαίδευσης και εφαρμόζεται στην εκπαίδευση ενηλίκων. Ειδικότερα, οι εκπαιδευτικοί, κατά την είσοδό τους στην αίθουσα του εργαστηρίου, κλήθηκαν να επιλέξουν ο καθένας μία από ισάριθμες λωρίδες με διαφορετικό χρώμα. Οι λωρίδες με τον ίδιο χρωματισμό αποτελούσαν το συνδεδετικό ιστό των μελών μιας ομάδας.

β) Τα εργαστήρια

Οι παιδαγωγικές αρχές της συνεργατικής, διερευνητικής και ανακαλυπτικής μάθησης αποτελούν σοβαρό αίτημα του επιμορφούμενου και, επομένως, μέλημα του επιμορφωτή. Στο πλαίσιο της παραπάνω αρχής, σε κάθε μια από τις ομάδες (ανάλογα το χρωματισμό που είχαν επιλέξει με βάση τις λωρίδες επιλογής) δόθηκε ένα φύλλο εργασίας που ταυτόχρονα αποτέλεσε εργαλείο εξοικείωσης και πλαίσιο διερεύνησης και σύνδεσης της πληροφορίας με τη διδακτική πράξη. Με αυτό τον τρόπο, διασφαλίστηκε η εφαρμογή των αρχών της εκπαίδευσης ενηλίκων που στηρίζεται στην ενεργητική συμμετοχή του εκπαιδευμένου, στην ευρετική πορεία προς την γνώση, στην άμεση εφαρμογή, στη σύνδεση της επιμόρφωσης με την σχολική τάξη και στην κοινωνική αλληλεπίδραση.

Τα εργαλεία (χρησιμοποιήθηκαν έξι φύλλα εργασίας και ειδικότερα, τρία φύλλα τα που αφορούσαν στην αξιοποίηση Μουσειοσκευών και τρία φύλλα τα που αφορούσαν στην αξιοποίηση ψηφιακών μέσων και νέων Τεχνολογιών):

■ **Φύλλο Εργασίας 1:** *Έχετε εντάξει στον προγραμματισμό σας μια επίσκεψη στο Μουσείο των Δελφών. Αντιμετωπίζετε όμως πρόβλημα, καθώς δεν έχετε τη δυνατότητα να επισκεφτείτε και να περιηγηθείτε στους χώρους του Μουσείου, ώστε να σχεδιάσετε τις κατάλληλες δραστηριότητες.*

Το εκπαιδευτικό λογισμικό «Αρχαιομανία», που είναι εγκατεστημένο στους υπολογιστές σας, σας δίνει τη δυνατότητα εικονικής περιήγησης στους χώρους του Μουσείου.

Εικόνα 1: Βασικό περιβάλλον του λογισμικού «Αρχαιομανία» (Πηγή: εκπαιδευτικό λογισμικό «Αρχαιομανία»)

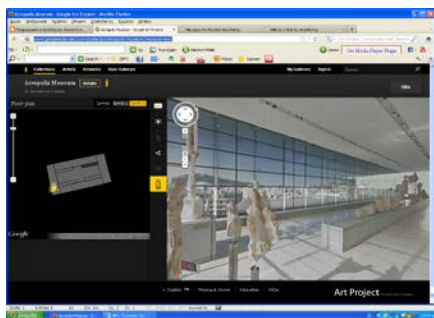
Επιλέξτε «Αίθουσα Μουσείου Δελφών», επισκεφτείτε τις αίθουσες και θαυμάστε τα εκθέματα.

Έχετε ολοκληρώσει την περιήγησή σας. Συζητήστε με τα μέλη της ομάδας σας και, στη συνέχεια, δημιουργήστε δραστηριότητες τις οποίες θα υλοποιήσουν οι μαθητές σας στο χώρο του Μουσείου και θα εμπεριέχουν το στοιχείο της ανακάλυψης.

Θαυμάσια! Έχετε πραγματοποιήσει την επίσκεψη και έχετε επιστρέψει στην τάξη. Δημιουργήστε δραστηριότητες που θα δίνουν προεκτάσεις στα εκθέματα του μουσείου και θα αξιολογούν την επίσκεψη..

■ Φύλλο Εργασίας 2: Έχετε εντάξει στον προγραμματισμό σας μια επίσκεψη στο Μουσείο της Ακρόπολης. Αντιμετωπίζετε όμως πρόβλημα, καθώς δεν έχετε τη δυνατότητα να επισκεφτείτε και να περιηγηθείτε στους χώρους του Μουσείου, ώστε να σχεδιάσετε τις κατάλληλες δραστηριότητες.

Το διαδίκτυο σας δίνει την δυνατότητα της εικονικής περιήγησης στους χώρους του Μουσείου.

Εικόνα 2: Το Μουσείο της Ακρόπολης (Πηγή: ιστοσελίδα του Μουσείου της Ακρόπολης)

Επιλέξτε τη διεύθυνση :

<http://www.googleartproject.com/collection/acropolis-museum/museumview/>
επισκεφτείτε τις αίθουσες και θαυμάστε τα εκθέματα.

Έχετε ολοκληρώσει την περιήγησή σας. Συζητήστε με τα μέλη της ομάδας σας και στη συνέχεια δημιουργήστε δραστηριότητες που θα υλοποιήσουν οι μαθητές σας στο χώρο του Μουσείου και θα εμπεριέχουν το στοιχείο της ανακάλυψης.

Θαυμάσια! Έχετε πραγματοποιήσει την επίσκεψη και έχετε επιστρέψει στην τάξη. Δημιουργήστε δραστηριότητες που θα δίνουν προεκτάσεις στα εκθέματα του μουσείου και θα αξιολογούν την επίσκεψή σας .

■ **Φύλλο Εργασίας 3:** Έχετε εντάξει στον προγραμματισμό σας μια επίσκεψη στο Μουσείο της Κυκλαδικής Τέχνης. Αντιμετωπίζετε όμως πρόβλημα, καθώς δεν έχετε τη δυνατότητα να επισκεφθείτε και να περιηγηθείτε στους χώρους του Μουσείου, ώστε να σχεδιάσετε τις κατάλληλες δραστηριότητες.

Το διαδίκτυο σας δίνει την δυνατότητα της εικονικής περιήγησης στους χώρους του Μουσείου.

Εικόνα 3: Το Μουσείο της Κυκλαδικού Τέχνης (Πηγή: ιστοσελίδα του Μουσείου της Κυκλαδικής Τέχνης)

Επιλέξτε τη διεύθυνση :

<http://www.cycladic.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=resource&cresrc=465&cnode=92&clanng=0>

επισκεφτείτε τις αίθουσες και θαυμάστε τα εκθέματα.

Έχετε ολοκληρώσει την περιήγησή σας. Συζητήστε με τα μέλη της ομάδας σας και στη συνέχεια δημιουργήστε δραστηριότητες που θα υλοποιήσουν οι μαθητές σας στο χώρο του Μουσείου και θα εμπεριέχουν το στοιχείο της ανακάλυψης.

Θαυμάσια! Έχετε πραγματοποιήσει την επίσκεψη και έχετε επιστρέψει στην τάξη. Δημιουργήστε δραστηριότητες που θα δίνουν προεκτάσεις στα εκθέματα του μουσείου και θα αξιολογούν την επίσκεψή σας.

■ **Φύλλο Εργασίας 4:** Έχετε ολοκληρώσει στην Ιστορία τις ενότητες που αναφέρονται στον κυκλαδικό πολιτισμό. Έχετε εντάξει στον προγραμματισμό σας μια επίσκεψη στο Μουσείο της Κυκλαδικής Τέχνης. Αντιμετωπίζετε όμως πρόβλημα, καθώς δεν έχετε τη δυνατότητα να επισκεφθείτε και να περιηγηθείτε στους χώρους του Μουσείου, ώστε να σχεδιάσετε τις κατάλληλες δραστηριότητες.

Η Μουσειοσκευή «Κυκλαδικός Πολιτισμός» παρέχει τη δυνατότητα στο μαθητή να γνωρίσει τον πολιτισμό που αναπτύχθηκε στις Κυκλάδες την 3^η π. Χ. χιλιετία.

Εικόνα 4: Κυκλαδικός Πολιτισμός (Πηγή: Μουσειοσκευή Μουσείου της Κυκλαδικής Τέχνης)

Συζητήστε με τα μέλη της ομάδας σας και στη συνέχεια δημιουργήστε δραστηριότητες που θα εμπεριέχουν το στοιχείο της ανακάλυψης και θα υλοποιούσαν οι μαθητές σας στο χώρο του Μουσείου.

Θαυμάσια! Έχετε πραγματοποιήσει την επίσκεψη και έχετε επιστρέψει στην τάξη. Στη συνέχεια δημιουργήστε δραστηριότητες που θα δίνουν προεκτάσεις στα εκθέματα του μουσείου και θα αξιολογούν την επίσκεψή σας.

■ **Φύλλο Εργασίας 5:** Έχετε ολοκληρώσει στην Ιστορία την ενότητα η καθημερινή ζωή και η εκπαίδευση των Αθηναίων. Έχετε εντάξει στον προγραμματισμό σας μια επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο, με στόχο να γνωρίσουν οι μαθητές σας τα παιχνίδια στην αρχαία Ελλάδα. Αντιμετωπίζετε όμως πρόβλημα, καθώς δεν έχετε τη δυνατότητα να επισκεφτείτε και να περιηγηθείτε στους χώρους του Μουσείου, ώστε να σχεδιάσετε τις κατάλληλες δραστηριότητες.

Η Μουσειοσκευή «Παίζοντας στη αρχαία Ελλάδα» παρέχει στο μαθητή την ευκαιρία να μάθει τις ρίζες και την προέλευση των παιχνιδιών.

Εικόνα 5 : Παίζοντας στην αρχαία Ελλάδα (Πηγή: Μουσειοσκευή Μουσείου της Κυκλαδικής Τέχνης)

Συζητήστε με τα μέλη της ομάδας σας και στη συνέχεια δημιουργήστε δραστηριότητες που θα εμπεριέχουν το στοιχείο της ανακάλυψης και θα υλοποιούσαν οι μαθητές σας στο χώρο του Μουσείου.

Θαυμάσια! Έχετε πραγματοποιήσει την επίσκεψη και έχετε επιστρέψει στην τάξη. Στη συνέχεια δημιουργήστε δραστηριότητες που θα δίνουν προεκτάσεις στα εκθέματα του μουσείου και θα αξιολογούν την επίσκεψή σας.

■ **Φύλλο Εργασίας 6:** Έχετε ολοκληρώσει στην Ιστορία την ενότητα: «η καθημερινή ζωή και η εκπαίδευση των Αθηναίων». Έχετε εντάξει στον προγραμματισμό σας μια επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο με στόχο να γνωρίσουν οι μαθητές σας μουσικά όργανα από την αρχαία Ελλάδα. Αντιμετωπίζετε, όμως, πρόβλημα, καθώς δεν έχετε τη δυνατότητα να επισκεφτείτε και να περιηγηθείτε στους χώρους του Μουσείου, ώστε να σχεδιάσετε τις κατάλληλες δραστηριότητες.

Η Μουσειοσκευή «Αρχαία Ελληνικά Μουσικά Όργανα», σε συνδυασμό με το Εκπαιδευτικό Πακέτο: «Η μουσική στην αρχαία Ελλάδα», δίνει στο μαθητή την ευκαιρία να μάθει τις ρίζες και την προέλευση των μουσικών οργάνων, τους μύθους της γέννησής τους, να δει απεικονίσεις μουσικών οργάνων σε αγγεία, να πιάσει στα

χέρια του ανακατασκευές αρχαίων μουσικών και να ακούσει παραδείγματα αρχαίας ελληνικής μουσικής.

Εικόνα 6: Μουσικά όργανα στην αρχαία Ελλάδα (Πηγή: Μουσειοσκευή Αρχαία Ελληνικά Μουσικά Όργανα του Μουσείου της Ακρόπολης)

Συζητήστε με τα μέλη της ομάδας σας και στη συνέχεια δημιουργήστε βιωματικές δραστηριότητες που θα εμπεριέχουν το στοιχείο της ανακάλυψης και θα υλοποιούσαν οι μαθητές σας στο χώρο του Μουσείου.

Θαυμάσια. Έχετε πραγματοποιήσει την επίσκεψη και έχετε επιστρέψει στην τάξη. Στη συνέχεια δημιουργήστε δραστηριότητες που θα δίνουν προεκτάσεις στα εκθέματα του μουσείου και θα αξιολογούν την επίσκεψή σας.

γ) Κοινωνική αλληλεπίδραση και σύνθεση

Στο επόμενο στάδιο, το πιο σημαντικό της επιμορφωτικής δράσης, οι εκπαιδευτικοί, μέσω των εκπροσώπων των ομάδων τους, μοιράστηκαν με την ολομέλεια τις απόψεις και τις ιδέες τους αναφορικά με τον προβληματισμό και τον στόχο που έθετε το φύλλο εργασίας τους. Ακολουθούσε δημιουργικός διάλογος, ο οποίος διαμόρφωνε μια ολοκληρωμένη απάντηση που αποτελούσε ταυτόχρονα και διδακτική πρόταση. Η διαδικασία ολοκληρώθηκε με δημιουργική συζήτηση στην ολομέλεια σχετικά με τη χρήση του συγκεκριμένου λογισμικού στη σχολική τάξη. Τέλος, η συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου στο τέλος του βιωματικού σεμιναρίου από τους επιμορφούμενους παρείχε τη δυνατότητα για αναστοχασμό και αξιολόγηση της επιμορφωτικής δράσης από τους επιμορφωτές

3. Συζήτηση-Συμπεράσματα

Η ανατροφοδότησή από τη συγκεκριμένη επιμορφωτική δράση, είχε ως σημείο αναφοράς το ερωτηματολόγιο που απαντήθηκε από τους εκπαιδευτικούς/επιμορφούμενους στο τέλος της διαδικασίας. Επίσης, αξιολογήθηκε θετικά η παρουσίαση των δράσεων που κάθε ομάδα πρότεινε για τα αντίστοιχα φύλλα εργασίας, καθώς και ο διάλογος στην αλληλοσυμπλήρωση των ιδεών. Γενικότερα, οι συμμετέχοντες έδωσαν το μήνυμα μιας ζωντανής εκπαιδευτικής κοινότητας που δρα στοχάζεται και αναστοχάζεται αρκεί να ενθαρρυνθεί και να βρεθεί σε ένα περιβάλλον με ευκαιρίες κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

Συγκεκριμένα, η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών εκδήλωσε θετική στάση απέναντι σε μορφές επιμόρφωσης με καινοτόμες παρεμβάσεις, οι οποίες στηρίζονται στις αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων και χαρακτηρίζονται από ευρετική πορεία προς τη γνώση.

Η θετική στάση των επιμορφούμενων εκδηλώθηκε με τη διατύπωση θέσεων όπως οι ακόλουθες:

- *Ενδιαφέρουσα προσπάθεια.*
- *Σωστός τρόπος σεμιναρίου με τις ομάδες και τα φύλλα εργασίας (όχι μόνο θεωρία αλλά και πρακτική)*
- *Χρήσιμες οι ημερίδες που είναι στοχευμένες και δεν πλατειάζουν.*
- *Θεωρώ ότι ήταν μια χρήσιμη συνάντηση για εμένα. Αντάλλαξα σκέψεις, ιδέες, πρακτικές αξιοποίησης των μουσειοσκευών.*

Οι απαντήσεις των επιμορφούμενων κατέδειξαν ότι διάκινται θετικά στο πολυμορφικό υλικό των μουσειοσκευών και του εκπαιδευτικού πακέτου (ηλεκτρονικές διευθύνσεις – λογισμικό). Επιπλέον, το βιωματικό σεμινάριο φαίνεται να συνέβαλε στην υιοθέτηση από τους επιμορφούμενους πιο θετικής στάσης για τη σύνδεση των χώρων πολιτισμικής αναφοράς με την καθημερινή διδακτική πρακτική.

Ενδεικτικά, οι επιμορφούμενοι ανέφεραν:

- *Αυτό που μου έκανε εντύπωση ήταν ότι μέσα από τα αντικείμενα των μουσειοσκευών, μπορώ να μεταφέρω το μουσείο στην τάξη.*
- *Η εικονική περιήγηση στα μουσεία ζωντανεύει το μάθημα.*
- *Ιστορία και μουσεία πάνε μαζί.*

Τέλος, από τη διατύπωση των θέσεων των εκπαιδευτικών σε σχέση με την παιδαγωγική αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών, «ανιχνεύτηκε» ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ενσωμάτωσή τους στην διδακτική διαδικασία.

- *Δεν είναι κάτι τρομερό να φέρεις το μουσείο στην τάξη με τον υπολογιστή.*
- *Η εικονική ξενάγηση θα ξεσηκώσει τα παιδιά και θα με βοηθήσει να κάνω το μάθημα ζωντανό.*

Οι καταγεγραμμένες θέσεις των εκπαιδευτικών κατέδειξαν στους επιμορφωτές ότι ο αναστοχασμός σε συνθήκες αλληλεπίδρασης δημιουργεί προοπτικές για βελτιωτικές παρεμβάσεις στην επιμορφωτική διαδικασία, με τελικό στόχο την επαγγελματική ανέλιξη των εκπαιδευτικών. (Klein, 2008).

Συμπερασματικά, στο παραπάνω πλαίσιο, με απώτερη στόχευση τη δημοσιοποίηση και τη διάχυση των αποτελεσμάτων των δράσεων των εκπαιδευτικών στην ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα, επιδιώξαμε τη δημιουργία δικτύου των εκπαιδευτικών οι οποίοι συμμετείχαν, με στόχο την υλοποίηση δράσεων αξιοποίησης των μουσειοσκευών και των Νέων Τεχνολογιών στην καθημερινή διδακτική τους πρακτική.

Διαπιστώσαμε ότι οι εκπαιδευτικοί ευαισθητοποιήθηκαν και απέκτησαν την ικανότητα να χρησιμοποιούν και να αξιοποιούν τις Μουσειοσκευές και τις Νέες Τεχνολογίες ως εναλλακτικούς τρόπους προσέγγισης των Μουσείων και των χώρων Πολιτισμικής αναφοράς.

Στηρίζαμε στο πλαίσιο της συγκεκριμένης επιμορφωτικής δράσης έμπρακτα το ρόλο του Σχολικού Συμβούλου ο οποίος παρακινεί και κινητοποιεί διεργασίες μάθησης για ένα σχολείο ανοικτό στη κοινωνία, ένα σχολείο με κίνητρα και συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Βιβλιογραφία

- Βέμη, Β. (2003). *Κατάρτιση Εκπαιδευτικών. Το πρώτο βήμα για τη διατήρηση της Κληρονομιάς*. Εισήγηση στο 7th International Symposium World Heritage Cities. Ρόδος, 24-26 Σεπτεμβρίου 2003
- Bourdieu, P. (1985). Το συντηρητικό σχολείο: Οι ανισότητες στην εκπαίδευση και στην παιδεία. Στο Α. Φραγκουδάκη (Επιμ.εκδ.), *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Θεωρίες για την κοινωνική ανισότητα και το σχολείο*.(11-14) Αθήνα: Παπαζήσης.
- Γεωργιάδου, Α. (2001). *Ένα αποτελεσματικό μοντέλο ενδοσχολικής επιμόρφωσης*. Εισήγηση στο 1^ο Συνέδριο, με τίτλο: «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη διδακτική πράξη». Σύρος, 11-13 Μαΐου 2001
- Γκότοβος, Α., Μαυρογιώργος, Γ., & Παπακωνσταντίνου, Π. (2000). *Κριτική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Πράξη*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ζαφειράκου, Α. (2000). *Μουσεία και Σχολεία, Διάλογος και Συνεργασίες, Αναπαραστάσεις και Πρακτικές*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.
- Hargreaves, A., & Fullan, M. (1995). *Η εξέλιξη των Εκπαιδευτικών*. Αθήνα: Πατάκης.
- Κασσωτάκης, Μ. (2002). *Η επιμόρφωση του Διδακτικού Προσωπικού της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης από το 1975 μέχρι σήμερα*. Εισήγηση στο 2ο Διεθνές Συνέδριο, με τίτλο: «Η παιδεία στην αυγή του 21ου αιώνα. Ιστορικό - Συγκριτικές προσεγγίσεις». Πάτρα, 4-6 Οκτωβρίου 2002.
- Klein, S. (2008). Holistic reflection teacher education: issues and teacher and strategies. *Reflective Practice*,9 (20) , 111-121.
- Κόκκος, Α., & Λιοναράκης, Α., (1998). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Σχέσεις διδασκόντων-διδασκομένων*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Μαϊστρέλλης, Σ., Καλύβη, Ε., & Μιχαήλ, Μ. (2006). *Βιβλίο Δασκάλου Ιστορίας Γ' τάξης*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Meziroff, J. (2007). *Η Μετασχηματίζουσα Μάθηση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Μπαρδάκη, Αλ. (2011). *Πάμε μουσείο; Ένα περιβάλλον πολιτισμικών, μαθησιακών δυνατοτήτων για ενήλικους επισκέπτες*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Ξωχέλλης, Π. (2002). *Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σήμερα: Διεθνής αναγκαιότητα - ελληνικές εξελίξεις και εμπειρίες*. Εισήγηση στο 2ο Διεθνές Συνέδριο, με τίτλο: «Η παιδεία στην αυγή του 21ου αιώνα. Ιστορικό - Συγκριτικές Προσεγγίσεις». Πάτρα, 4-6 Οκτωβρίου 2002.
- Παπασταμάτης, Α. (2003). Οι ενήλικοι ως μαθητές. *Επιστήμες Αγωγής*, 2, 45-53.

- Rogers, A. (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ryba, R. (1992). Common Trends in Teacher Education in European Countries. *Compare: A journal of Comparative and International Education*, vol. 22, (1), 25-39.
- Τρούλη, Σ. (2008). Αποκωδικοποιώντας τα μουσεία: Οδηγίες προς τους εκπαιδευτικούς. *Επιστήμες της Αγωγής, Θεματικό τεύχος*, 85-91
- Zeichner, K., & Linston, D. (1987). Teaching Student Teachers to Reflect. *Harvard Educational Review*, 57, 23-48.